

TEKST I FOTOGRAFIJE:
IVANA DUKČEVIĆ BUDJA

II deo

London i okolina

Grad i
njegova
predgrađa

ISTRAŽIVANJE
SE NASTAVLJA...

London je grad koji se može istraživati, čini se, u nedogled. Tradicionalni Englezi umešno su uskladili potrebu za očuvanjem tradicije i svog identiteta, i spremnost da odgovore izazovima novog doba, što turiste širom sveta vuče da u jednom od najvećih gradova na Planeti odžive neki svoj "mali" san

U samom centru grada **ulica Vajthol** (Whitehall) polazi od Skvera Trafalgar (doduše pod drugim nazivom) i završava na skveru kod čuvenog **Big Bena** i **Britanskog parlamenta** (Houses of Parliament). U njoj se nalaze zdanja više britanskih ministarstava i vojnih zgrada, te je u odnosu na lokaciju i namenu, na neki način pandan ulici Kneza Miloša u Beogradu.

Iako gotovo da nema sporednih ulica koje se sa njom susreću, u donjem delu, sa zapadne strane, nalazi se slepa, kratka **ulica Dauning** (Downing Street). U njoj, u broju 10, živi svaki britanski premijer tokom četiri godine svog mandata. Interesantno je da je do pre samo petnaestak godina, turistima bilo dozvoljeno da priđu samoj zgradi i slikaju se ispred nje (premijera je do tada čuvao samo jedan londonski "bobi"!). Ipak, u poslednje vreme, mnogo toga se promenilo - svet je posle raznih terorističkih napada postao prilično nesigurno mesto. Danas, u ulicu Dauning nije moguće ući. Prolaz je zatvoren velikom kapijom, koju čuvaju policajci. Neposredno iznad ulice Dauning, nalazi se **Kraljevska konjička garda** (Royal Guard Parade).

Vestminsterska opatija (Collegiate Church of Saint Peter at Westminster) nalazi se na južnom delu velikog skvera, sa čije se istočne strane smestio Britanski parlament i **Elizabetin toranj** (Elizabeth's Tower), sa samom - Big Ben. Najpoznatija je po tome što se u njoj već vekovima krunišu i sahranjuju britanski vladari. Od 1987. godine, kompleks u kojem se nalaze: Parlament, Vestminsterska opatija i **Crkva svete Margarete** (Saint Margharet's Church) iz 12. veka, nalazi se na listi UNESCO-ve svetske kulturne baštine. Poslednje medijski propraćeno venčanje u opatiji održano je u aprilu 2011, kada su se ovde venčali princ Vilijem i njegova izabranica Kejt Midlton, dok je poslednja velika sahrana bila ona njegove majke - princeze Dajane, u avgustu 1997. godine.

U zgradi nekadašnje kraljevske **Vestminsterske palate** (Westminster Palace) iz 11. veka, počev od 1295. godine (za vreme kralja Edvarda I - "Model Parliament"), zaseda najstariji parlament u Evropi, u kontinuitetu - Britanski parlament. Sastoji se iz dva tela: **Gornji dom - Dom lordova** (House of Lords) i **Donji dom - Dom opština ili regiona** (House of Commons). Tokom svoje viševjekovne istorije, zdanje parlamenta doživelo je nekoliko većih rekonstrukcija i dogradnji - poslednju 2001. godine. Osim rekonstrukcija, na delu su bile i destrukcije. Novembra 1605, za vreme čuvene "Barutne zavere" (Gunpowder Plot), parlament umalo nije dignut u vazduh! Bio je to po-

Londonsko oko

kušaj engleskih katolika da izvrše atentat na kralja Džejmisa I. Na sreću, zavera je na vreme otkrivena, kada je jedan od zaverenika - čuveni Gaj Fouks (Guy Fawkes), pronađen kako u podrumu parlamenta postavlja burad baruta. Njegov lik je nedavno preuzela organizacija "Anonymous", koja svoje političke ideje promovise putem interneta, između ostalog boreći se protiv cenzure na istom.

Sam parlament smešten je duž obale reke Temze. U severnom delu zgrade, na drugu obalu reke vodi **Vestminsterski most** (Westminster Bridge). Odmah pored mosta, sa druge strane parlamenta, na reci se nalazi jedan od nekoliko dokova sa kojeg polaze brodovi za turističko razgledanje Londona, sa reke.

Uporedo sa projektom oživljavanja južne obale Temze, 2000. godine u neposrednoj blizini Londonskog akvarijuma postavljen je ogromni točak-panorama, sa kojeg se pružaju neki od najlepših vidika na grad. Visine 135, a prečnika oko 120 metara, **Londonsko oko** (London Eye) je i zvanično najveći točak-panorama u Evropi (i treći po veličini na svetu), a spada u tri turistički najposećenije atrakcije Velike Britanije. Kažu da je izgradnjom Londonskog oka, London dobio isto što i Pariz 100 godina ranije izgradnjom Ajfelovog tornja - panoramu sa pogledom na čitav grad, u neposrednoj blizini centra.

Najbolji pogledi na grad pružaju se u kasno popodne ili predveče, kada svetla velegrada tek počinju da se pale.

Smešten severno od centra grada, **Britanski muzej** (British Museum) jedan je od najraskošnijih muzeja u svetu. U njemu možete pronaći predmete iz najranijih perioda ljudskog društva. Osnovan je još davne 1753. godine, u prestižnom kraju **Blumsberi** (Bloomsbury), kao prvi nacionalni muzej na svetu. Nastao je zahvaljujući naučniku ser Hansu Slounu, koji je na ovom mestu izložio svoju veliku privatnu kolekciju različitih eksponata. Danas je u vlasništvu muzeja čak osam miliona predmeta, a sam po sebi, Britanski muzej nije samo mesto za izlaganje eksponata. U njemu postoje naučne biblioteke i odvija se istraživački rad koji često možemo videti na TV-u, u dokumentarnim emisijama britanske televizije BBC ili stanice History Channel.

Ako želite da obidete dobar deo muzeja, biće vam potrebno barem četiri sata. U njemu možete videti eksponate počev od drevne Mesopotamije - prvih uređenih ljudskih civilizacija ikada (Sumer, Asirija, Vavilon), preko bezbroj arheoloških ostataka iz starog Egipta, Sudana i Etiopije (sarkofazi, mumije i čuveni Kamen iz Rozete (Rosetta Stone), prema kojem je dešifrovano egipatsko pismo - hijeroglifi), istorije Kopta, pa sve do antičke Mikene, Minojske civilizacije na Kritu i antičke Grčke - statue i upotrebnih predmeta, kao i čitavi hramovi: delovi Partenona sa Akropolja (Elgin's Marble) i iz Jonije - Karije i Likije (Mauzolej u Halikarnasu), danas egej-

Britanski parlament

ske obale Turske. Tu su i delovi arheoloških ostataka sa ostrva Kipra, Kikladskih ostrva, Rimskog carstva i mnogi drugi.

U ovom predivnom muzeju, velelepnom starom zdanju sa moderno preuređenim antreom (Great Court, iz 2000. godine), nalaze se i postavke koje se odnose na: drevnu Persiju, Bliski i Srednji istok (Levant i južni deo Arabijskog poluostrva), Daleki istok (Kina, Koreja i Japan), srednji vek, islamski svet i antički Rim na području Britanije.

Jedan od najpoznatijih kvartova Londona, kad je reč o pozorišnom životu grada je **Kovent Garden** (Covent Garden). U njemu se nalazi dvadesetak teatarskih scena u kojima se prikazuje sve - od drame, komedija i tragedija, do opere i baleta. U središtu kvarta nalazi se plato i na njemu interesantna zgrada pijace, sa dva prolaza i suterenskim delom. U njima su smeštene radnje sa čokoladom, slatkišima, suvenirima, ali i restorani. Ipak, ovaj deo je najpoznatiji po izuzetno kvalitetnim predstavama uličnih zabavljača, koji se za svoje tačke prilično spremaju. Publika ovde dolazi kako bi ih posmatrala, na ulici, ili sa gornjeg "balkona" zgrade pijace. U jednom delu platoa nalazi se izuzetno interesantan **Muzej londonskog gradskog prevoza** (London Transport Museum).

U blizini **rečice Flit** (Fleet), koja danas protiče ispod Londona, je mesto na kojem su 61. godine naše ere, presudnu bitku za starosedeoce vodili keltska kraljica Budika (Boadicea) i rimski general Gaj Svetonije Paulin (Gaius Suetonius Paulinus). Za Budi-

Britanski muzej

ku, to je bila i poslednja bitka, s obzirom na to da je u njoj izgubila i potom sebi oduzela život. Priča se da grobnica pronađena ispod današnje **stanice Kings Kros** (King's Cross) u stvari pripada njoj.

Stanica Kings Kros sagrađena je 1868. godine, kao jedna od nekoliko prvih, londonskih železničkih stanica. I danas, kompleks zdanja ove stanice važi za jedan od arhitektonski najlepših na svetu - njena

staklena, krovna konstrukcija, bila je u vreme otvaranja najveća na svetu. Iako je 1960. postojala odluka da se stanica sruši, na sreću, uspela je da izbegne zlu sudbinu i sredinom 2000. u više navrata je renovirana.

Jedna od najvećih, centralno lociranih železničkih stanica Londona, ujedno je i najveće čvorište podzemne železnice: King's Cross - St. Pancras. Čak šest linija londonskog metroa prolazi ispod nje. Preko

Vestminsterska opatija

Britanski muzej

strani turisti. Prepoznate ga po metalnim kolicima za prtljag, koja "nestaju" u zidu od opeke, na isti način na koji je Hari Potter "nestao" ušavši u "drugu dimenziju" i drugi svet.

Za one koji od šopinga očekuju nešto više od uobičajenih radnji u ulicama Oksford i Ridžent, u severnom delu Londona nalazi se **Kamden Market** (Camden Market). Spada u red najposećenijih londonskih atrakcija, pogotovo tokom vikenda, kada u šoping, na piću ili u nekom od restorana možete provesti dobar deo dana. Sve je počelo 1790. godine izgradnjom **Ridžent kanala** (Regent's Canal), koji se i danas nalazi u blizini jedne od zgrada pijace, bivšeg skladišta - Camden Lock. Izgradnjom kanala, otvaraju se haustori za robu koja stiže vodenim putem, štale za konje, te Kamden polako postaje mesto ulične trgovine. Ipak, početkom 20. veka, prevoz robe vodenim putem postaje skup, te nakon kratkog uspona, ovaj kraj ponovo pada u zaborav.

Do sedamdesetih godina prošlog veka, predeo oko pijace Kamden bio je prilično zapušten, a haustori zatvoreni i ostavljeni zubu vremena. Tada je troje preduzimljivih ljudi predložilo preduzeću za održavanje kanala da im ustupi nekoliko okolnih haustora i dozvole da preurede prostor oko kanala. Izgrađen je i **most Kamden Lok** (Camden Lock Bridge), sa idejom da na ovom mestu otvore pijacu u kojoj bi se prodavao zanimljiv nakit, odeća i slično.

Vremenom, pijaca je postala izuzetno popularna, te u njoj, osim nakita i odeće danas možete kupiti i druge upotrebne predmete, suvenire, a u pauzi jesti s'nogu u nekom od odličnih uličnih "take away" restorana svih mogućih kuhinja sveta koje možete da zamislite (kineska, japanska, libanska, turska, vijetnamska, tajlandska i tako dalje). Mnogi zakupci tezgi i prostora u bivšim haustorima, danas dolaze iz najrazličitijih krajeva sveta, te je i roba koju možete pazari izuzetno raznolika.

U severnom predgrađu Londona, nalazi se novi **stadion fudbalskog kluba Arsenal** (Emirates Stadium). Obilazak stadiona obuhvata spratove sa muzejskom postavkom, gornje lože, press centar, svlačionice i ulaz na stadion kojim na travnati teren ulaze i fudbaleri. Ovo zadovoljstvo košta 17 funti. U prizemlju stadiona nalazi se velika radnja sa svime što vam može na pamet pasti, u bojama i sa grbom fudbalskog kluba Arsenal.

U jugozapadnom delu Londona nalazi se još jedan poznati **stadion - fudbalskog kluba Čelsi** (Chelsea Stadium). Ulaznice za obilazak ovog stadiona nešto su skuplje od stadiona Emirates, najverovatnije zato što je ovaj fudbalski klub trenutno uspešniji.

Do pre samo nekoliko godina, južna obala Temze - South Bank ili Bankside, u širem centru grada, izgledala je potpuno drugačije. Ideja da se na neki način "oživi" nekadašnje predgrađe - **Elizabethanski teatarski centar** (Elizabeth Theater Center) na južnoj obali reke, rezultirala je rekonstrukcijom čitave oblasti. Od **Tauer mosta** (Tower Bridge) na istoku, pa sve do

puta, nalazi se još jedna, internacionalna železnička stanica **Sent Pankras Interneš-nl** (St Pancras International), sa čijih 15 perona vozovi polaze put severnih i južnih delova zemlje, a vozovi kompanije Eurostar - kroz tunel ispod Lamanša putuju za Pariz / Brisel. Tokom leta 2012, za vreme Olimpijskih igara, stanica Kings Kros bila je početna stanica brzog voza Olympic Javelin Service, koji je od centra Londona do Olimpijskog

sela turiste prevezio za samo sedam minuta.

Stanica Kings Kros široj publici možda je najpoznatija iz prvog filma serijala o Hariju Potteru - "Harry Potter and the Philosopher's Stone", kada je prostor između perona 4 i 5 "proglašen" peronom "9 i tri četvrtine". Sa ovog perona, ka magičnom svetu polazio je izmišljeni voz "Hogwarts Express". U stanici postoji mesto gde u redu za fotografisanje ispred "Perona 9 3/4" stoje mnogobrojni

Obala Temze

nekoliko kilometara zapadnijeg **mosta Westminster** (Westminster Bridge), izgrađeno je veoma atraktivno šetalište. Duž promenade kraj Temze danas možete videti mnogobrojne sadržaje: molove sa kafeima i restoranima (Hay's Galleria), molove sa turističkim brodićima koji plove Temzom, pozorišta i muzeje, ali i fenomenalnu, staru zelenu pijacu **Borou Market** (Borough Market), ostatke srednjovekovne palate i anglikanske **crkve Sautvork** (Southwark Cathedral). Na platou i travnjaku oko crkve, okupljaju se uglavnom mladi Londonci, na pauzi za užinu kupljenu na pijaci Borou.

Nekadašnji mračni i memljivi dokovi, skladišta robe koja je pristizala rekom do prestonice, danas su mesta londonskih muzeja - atrakcija, koji se u pogledu sadržaja nalaze u prikladnom ambijentu. Najčešći su muzeji "strave i užasa", koji nastoje da turistima približe delove veoma popularne, ali ne i naročito pozitivne istorije ovog grada (Tura londonskih tamnica - London Dungeon ili Tura Džeka Trboseka, na primer).

U ovom delu nalazi se i jedan od budućih orijentira Londona, stakleni soliter neobičnog oblika - **Šard** (Shard Building), u prevodu "ljuštura" i svojevrtni umetnički centar sa pozorištima, galerijama, koncertnim dvoranama, u kojima se mogu pogledati neke od najboljih predstava, čuti kvalitetna muzika. Južna obala Temze danas spada u jedan od najatraktivnijih de-

Kamden Market

lova Londona i svakako je ne treba zaobići prilikom posete ovom gradu.

Kompleks **Londonski toranj** (Tower of London), nalazi se u istočnom delu šireg centra grada, na severnoj obali reke Temze. Izgrađen je još davne 1078. godine, kada je Vilijam Osvajač osvojio Britaniju i u početku je služio kao odbrambena kula. Za vreme svoje hiljadugodišnje istorije Londonski toranj je bio kraljevska palata, a kasnije postaje ono po čemu je danas najpoznatiji

- tamnica sa delom za mučenje i gubilištem za "visoke goste". U njemu su tavorili ili skončali život mnogi kraljevi i kraljice, na primer Ana Bolen i Katarina Hauard - dve od šest žena kralja Henrija VIII.

Početkom 13. veka, za vreme vladavine kralja Džona, u kompleks Tornja počinju da stižu neobične životinje, te on dobija još jednu namenu - postaje mesto "Kraljevske menažerije" (Royal Beasts). Slonovi, lavovi, tigrovi, orlovi, kenguri,

šest. Imaju svoja imena, kaveze gde spavaju, redovno ih hrane, a posetioци koji znaju za priču, trude se da ih fotografišu. Interesantno je da, iako ove ptice žive prosečno 10 do 15 godina, u Tornju je nedavno uginuo gavran star 44 godine. Iako ova vrsta uvek živi u parovima, u Tornju trenutno žive "neupareni" - mužjak Bran i pet ženki: Porscha, Erin, Merlin, Munin i Hugin.

Kako bi ih zadržali unutar kompleksa, za to specijalno obučeni čuvari potkresuju im krila. Ova metoda ne šteti gavranima, ali ih sprečava da suviše dugo lete. Ipak, nedavno, najstarija ženka Munin (17) pobegla je iz Tornja. Pronađena je tri dana kasnije u istočnom predgrađu Londona - Griniču i vraćena je "kući". Toliko o sujeverju.

Svakog jutra u 09.00 sati, kapije Tornja tradicionalno otvaraju njegovi čuvari - Yeoman Warders ili popularno "Bifiteri" (Beefeaters) - ključevima koji se koriste već nekoliko stotina godina. Prepoznate ih po interesantnim kostimima u crno-crvenoj kombinaciji boja, sa velikim grbom na grudima (i leđima), na kojem se nalazi kruna i dva slova - inicijali sadašnje vladarke Engleske ("E" - Elizabeth i slovo "R" za "royalty", odnosno "kraljevski". Inače, naziv "beefeaters" najverovatnije potiče iz vremena kada su pripadnici ove garde imali čast da kao kraljevi čuvari, za kraljevskom trpezom pojeduu govedine koliko god požele (na engleskom: "beef" - govedina i "eaters" - oni koji jedu).

U okviru kompleksa Toranj nalazi se i **Vojni muzej** (Fusiliers' Museum), **Bela kula** (White Tower) sa izložbenim prostorom, kao i čuvena kolekcija kraljevskih dijamantata (Crown Jewels) u **Draguljarnici** (Jewel House), iz perioda od 17. do 20. veka. Među njima je i kruna korišćena 1953. godine, kada je sadašnja kraljica Elizabeta II krunisana.

Jugoistočno od kompleksa London Tauer nalazi se svojevrsno obeležje Londona, jedan od najlepših mostova na svetu - **Tauer bridž** (Tower Bridge). Iako po stilu gradnje deluje da je stariji, most je podignut krajem 19. veka i svečano otvoren u junu 1894. godine. U središnjem delu mosta smešten je hidraulični sistem, koji omogućava da se most podiže za prolazak većih plovila.

Nedaleko od mračnih atrakcija srednjeg veka, na obali Temze sagrađena je **replika čuvenog jedrenjaka "The Golden Hinde"**, na kojem je između 1577. i 1580. godine, kao kapetan plovio ser Frensis Drejk (Sir Francis Drake) - lični kraljičin gusar. Zvanično, ovakvom galijom oplovio je svet, a nezvanično, usput pljačkajući španske brodove čiji je plen (iz američkih kolonija) donosio engleskoj kruni. Repliku broda moguće je posetiti, iznajmiti je za organizovanje rođendana, venčanja i drugih zabava, piratskih žurki, ali na njoj i prespavati - obučeni u odeću iz vremena vladavine britanske dinastije Tjudora, uz zvuke topova i večernje aktivnosti posade, kao i obroka uobičajenih za 16. vek.

Pozorište kakvo poznajemo danas, izmišljeno je u 4. veku pre naše ere, u antičkoj Grčkoj, ali je pojavom hrišćanstva zabranjeno i postepeno zaboravljeno. Tek u drugoj

zebre, čak polarni medvedi, bili su deo ove neobične zbirke. Istorijat ove menažerije možete videti u postavci smeštenoj u dvema kulama: Martin Tauer (Martin Tower) i Brik Tauer (Brick Tower). Počev od 18. veka, veliki broj životinja počeo je da pristiže iz tadašnjih engleskih kolonija, a prostor sa životinjama otvoren je za posetioce. U analima Tornja zabeleženo je da su londonske porodice sa decom dolazile da posete "menažeriju" i tom prilikom

donosili, na primer, žive mačke i pse kako bi njima nahranili čudesne zveri.

Jedna pernata životinjska vrsta, koja je maltene oduvek živela na travnjacima Tornja, i danas je tu. Prema legendi, kralju Čarlusu II (17. vek) rečeno je da će, ako gavrani ikada napuste prostore Tornja, kraljevstvo nestati, dinastija se prekinuti, a Bela kula (White Tower) urušiti. Zbog ove, bezmalo kletve, kralj je doneo ukaz o zaštiti ovih ptica, te gavrani još žive u kompleksu. Ima ih

Tauer-bridž, jedan od najlepših mostova na svetu

polovini 16. veka, na južnoj obali Temze, odmah izvan nekadašnjih gradskih zidina, posle više od hiljadu godina "pauze", 1577. proradilo je prvo moderno pozorište po imenu "The Theatre". **Teatar** je osnovala trupa Džejmsa Barbidža (James Burbage), pod patronatom same kraljice Elizabete I. Desetak godina kasnije, na južnoj obali reke proradilo je još jedno poznato pozorište - **Rouz** (Rose). S obzirom na to da je doživelo neočekivanu popularnost, do kraja 16. veka u blizini su počela da niču i druga pozorišta.

Jedno od njih, **Gloub teatar** (Globe Theatre), prvobitno osnovano 1599, osnovala je trupa pod pokroviteljstvom Lorda Čemberlena (Lord Chamberlain), koju su sačinjavali: Vilijem Šekspir - dramski pisac i sinovi Džejmsa Barbidža, od kojih je Ričard Barbidž bio čuveni glumac svog vremena. Tokom svoje kratke istorije, pozorište je preživelo požar; kompletno je srušeno i od istih drvenih gređa sažidano na drugom mestu. Zahvaljujući, međutim, popularnosti jednog od vlasnika ušlo je u istoriju.

Sredinom osamdesetih godina 20. veka, američki glumac i reditelj Sem Vanamejker pokrenuo je međunarodnu inicijativu da se u Londonu, 200 metara severozapadno od mesta na kojem je stajalo početkom 17. veka, rekonstruiše nekadašnje pozorište "Gloub". Mnogi poznati ljudi svetskog šou biznisa priložili su donaciju u prilog rekonstrukcije teatra i njihova imena danas se nalaze uklesana u pločniku, na platou oko ulaza u sam teatar. Na žalost, sam Va-

Gloub teatar

namejker nije doživeo kraj rekonstrukcije. U vreme kada je pokrenuta inicijativa za rekonstrukciju pozorišta u blizini današnje zgrade pronađeni su ostaci pozorišta Rouz, koji su graditeljima i arhitektama dali ideju o tome kako su pozorišta onog vremena izgledala, što im je prilično pomoglo u rekonstrukciji.

Teatri podignuti krajem 16. i početkom 17. veka u Londonu, uglavnom su ličili jedni na druge. Imali su oblik kružne konstrukcije

sagrađene od drveta, trske i blata, sa otvorenim unutrašnjim delom koji se sastojao od delimično natkrivene scene, i mesta za stajanje i sedenje. U središnjem delu, najsiromašnija publika stajala je pod vedrim nebom (takozvani "pennystinkers" - oni koji su plaćali ulaznicu po ceni od jednog penija i smrdeli, između ostalog na pivo, a najčešće i na urin), dok je na drvenim klupama, na "tribinama" sedela publika čije su ulaznice koštale dva penija. Postojale su i posebne "lože"

Londonski toranj

Škspirov Gloub teatar

lijem Šekspir navodno nije autor ni jedne drame (već je to samo nečiji pseudonim), sugerirajući da je sve drame u stvari napisala sama kraljica, jer je u ono vreme za njen položaj (da ne pominjemo i pol), bavljenje nečim takvim bilo nezamislivo.

Od kada je 1997. godine otvoren, Gloub teatar jedno je od neizostavnih mesta turističke posete Londonu. Možete izabrati da ga obidete tokom izuzetno zanimljive ture sa vodičem, ili da kupite kartu i odgledate neku od Šekspirovih predstava (samo u periodu između juna i oktobra). Topla preporuka je da ako ste u prilici, uradite oba.

U ne naročito reprezentativno zgradi od opeke - nekadašnjoj elektrani sagrađenoj nakon završetka Drugog svetskog rata na južnoj obali Temze, nalazi se najposećenija galerija moderne umetnosti na svetu - **Tejt Modern** (Tate Modern). Zdanje smešteno tik uz Milenijumski most i Gloub teatar, svake godine poseti oko 4,7 miliona ljudi. U galeriji, na četiri (od ukupno sedam) nivoa možete pogledati neka od najpoznatijih umetničkih dela savremene umetnosti na svetu, počev od 1900. godine, do današnjih dana. Galerija Tejt Modern, deo je grupe Tejt, u kojoj su još i galerije-muzeji: **Tejt Britan** (Tate Britain), takođe u Londonu, **Tejt Liverpul** (Tate Liverpool), **Tejt Sent Ivs** (Tate St. Ives) i **Tejt Onlajn** (Tate Online).

Odmah pored galerije nalazi se **Milenijumski pešački most** (London Millennium Footbridge), otvoren u junu 2000. godine. Osim što je najmlađi, jedini je isključivo pešački most u centru Londona. Dužinom od 370 metara, premošćuje reku Temzu u jednom od turistički najzanimljivijih delova grada (od dela City, do dela Bankside), između Katedrale svetog Pavla sa severne strane reke i Galerije Tejt Modern i Teatra Gloub, sa južne.

Sagrađen u kombinaciji aluminijuma i čelika, most je poznat i po tome što je na dan otvaranja, prilikom prelaska velikog broja ljudi počeo da se preterano "uvija", te je posle nepuna tri dana, iz bezbednosnih razloga zatvoren, kako bi se konstrukcija detaljno ispitala. Posle obimne rekonstrukcije i temeljnih analiza, most je najzad otvoren za prelazak, u februaru 2002. godine.

Katedrala svetog Pavla (St Paul's Cathedral), jedna je od najpoznatijih katedrala Engleske, sedište je anglikanske crkve i londonske biskupije. Kao i prva crkva sagrađena na ovom mestu još u 7. veku - pre normanskih osvajanja (u vreme kada su Britanci primili hrišćanstvo), posvećena je apostolu Pavlu. Neverovatnom sudbinom, svaka od prethodnih crkvi podignutih na najvišoj tački centralnog Londona (Ludgate Hill), bila bi uništena u požaru. Tek katedrala sagrađena 1697. uspela je da opstane do danas.

Londonska predgrađa

Mного pre nego što je "pripojen" Londonu kao njegovo istočno predgrađe, **Stratford** (Stratford) je bio zasebno mestašće, sa centrom i starim zgradama, mesnom crkvom

za uvaženu gospodu, dok je na samoj sceni, u gornjem delu koji liči na balkon sedeo sam krem engleske aristokratije - ljudi najbliži tadašnjoj kraljici Elizabeti I, to jest kasnije - kralju Džejmsu I. Njihov cilj bila je lična promocija - kako bi publika, običan svet, za vreme predstave, osim u glumce, gledala i u njih i njihove skupocene odore.

Londonska pozorišta bila su prva javna mesta u kojima su posle više od hiljadu i po godina, na tlu Evrope, na istom mestu sedeli

bogati i siromašni, muškarci i žene, maltene jedni pored drugih, iz istih razloga - kako bi se zabavili. Predstave su počinjale skoro uvek u 14.00 časova, jer nije postojalo večernje osvetljenje. Jedino kraljica nikada nije prisustvovala predstavama. Za nju su glumci dolazili u dvor.

Ipak, priča se da je kraljica Elizabeta I, koja je bila veliki poklonik pozorišta, jednom zaista i došla u Gloub teatar! Zbog toga i jedna od verzija priče po kojoj Vi-

Milenijumski pešački most

i Gradskom kućom (sve to i danas postoji). Međutim, tokom 20. veka, situacija se znatno promenila... U leto 2012, za vreme Olimpijskih igara u Londonu, prikazana je izložba fotografija o tome kako je do samo pre nekoliko godina izgledao deo grada u kojem se danas nalazi Olimpijsko selo. Razlika je više nego očigledna.

Nekadašnje predgrađe sa nadimkom "Smrdljivi Stratford" (Stinky Stratford), u kojem je, kao u čuvenom serijalu "Mučke", živela radnička klasa prestonice, na mestu gde su zatvorena skladišta i dotrajale fabrike iz šezdesetih godina prošlog veka, a ranije i dokovi na Temzi, danas je situacija potpuno drugačija. Usput, nadimak "stinky" nije se odnosio samo na mirise koji su dolazili iz fabrika, već i na "sumnjive" poslove - trgovinu koja je cvetala u ovom kraju.

Krajem jula i početkom avgusta 2012, svi oni koji su hteli da budu što bliži dešavanjima u vezi sa Olimpijskim igrama, mogli su da se uvere kako izgleda novi Stratford i Olimpijsko selo. Ipak, samo oni sa kupljenim ulaznicama za neku od sportskih manifestacija, mogli su i da prođu kroz njegove kapije. Oni bez karata, imali su samo jednu opciju - da se popnu na poslednji sprat robne kuće John Lewis u, kako su organizatori naveli, najvećem tržnom centru Evrope - Westfield Stratford City, i po ceni od dve funte, kroz veliko staklo razgledaju panoramu čitavog Olimpijskog sela.

O. I. maskota, obućen kao turista

Sa vrha robne kuće, gde je napravljena ogromna prodavnica olimpijskih suvenira, pruža se pogled na većinu glavnih sportskih borilišta: Olimpijski stadion (Olympic Stadium), Vaterpolo arenu (Water Polo Arena) i Centar za vodene sportove (Aquatics Centre). Nešto dalje, uz rečicu Li (Lea) - severnu

Borou Market, Sautbenk

pritoku Temze, koja protiče kroz Olimpijsko selo, nalaze se i ostali sportski objekti: Copper Box, Riverbank Arena, Basketball Arena, BMX Track, Velodrome i drugi.

Kada završite obilazak Olimpijskog sela, možda ćete odlučiti da ostanete u shopping centru Westfield Stratford City. Osim

Katedrala svetog Pavla

ogromnog broja radnji, spa-centara, restorana, kazina, sala za kuglanje, bioskopa, igraonica za decu i robnih kuća, deo centra su i dva hotela, od kojih je jedan Holiday Inn. Do Olimpijskog sela najbrže je stići nadzemnom železnicom sa železničke stanice Kings Kros ili metroom do Olympic Village-a (Jubilee Line).

Osim Stratforda, i druga londonska predgrađa kriju mnoge interesantne i veoma posećene atrakcije. Kompleks u predgrađu **Grinič** (Greenwich) na primer, obuhvata **Kraljevsku opservatoriju** (Royal Observatory Greenwich), sagrađenu na mestu gde je "nastao" Zemljin nulti meridian, i jedan je od četiri mesta u Londonu koja su se našla na listi UNESCO-ve svetske kulturne baštine. Kraljevska opservatorija, koju je osnovao kralj Čarls II, sagrađena je 1675. godine. Povod je bio da se najzad dođe do konačnog rešenja, kako bi se ustanovili i obeležili zemljini meridijani (longitude). Tako je prvi meridijan istočne geografske dužine, na nultom stepenu - Grinič, nastao na ovom mestu.

Druga po veličini najveća na svetu brana od poplave (posle holandske Oosterscheldekering), nalazi se na reci Temzi, istočno od centra Londona, u smeru ka ušću Temze u Atlantik - **Temz Barier** (Thames Barrier). Građena još od pedesetih godina, zvanično je otvorena 1984, sa ciljem da spreči nadiranje izuzetno visoke plime i talasa nastalih pod uticajem jakih vetrova i oluja, koje najčešće dolaze sa mora (poslednja velika

Samsnite
Uvek uz vas

COSMOLITE
NAJLAKŠI I NAJJAČI SAMSONITE IKADA

web shop: www.stylos.rs • besplatan info tel: 0800 200 500

STYLOS
generalni zastupnik

MALOPRODAJE:

BEOGRAD: Delta city, Nušićeva 15, Balkanska 13, 27. marta 11 • NOVI SAD: Zmaj Jovina 7, SPENS, Jevrejska 28, Rumenačka 150
NIŠ: Obrenovićeva 57 • KRAGUJEVAC: TC Plaza • KRUŠEVAC: Gazimestanska 8 • SUBOTICA: Dimitrija Tucovića 3
ZRENJANIN: Subotičeva 1 • KIKINDA: Trg srpskih dobrovoljaca 25 • VRBAS: Maršala Tita 92 • VRŠAC: Anđe Ranković 2-10
SMEDEREVO: Kralja Petra I br. 3 • PANČEVO: Braće Jovanović 22 • SR. MITROVICA: Trg Svetog Stefana 31 • INĐIJA: TQ City
Mega Shop: BEOGRAD, Žorža Klemansoa 19, NOVI SAD, Kej žrtava racije 8

Katedrala u Sautbenku

poplava pogodila je London 1533). "Branu" čini nekoliko nadzemnih delova koji liče na ogromne bove i nalaze se u vodi, i podzemnih koji "izlaze" na površinu u slučaju opasnosti. Ovim složenim sistemom upravlja se mehaničkim i elektronskim putem.

Oko 18 kilometara jugozapadno od centra Londona, u širem delu grada, pod imenom: London Borough of Richmond upon Thames, nalazi se jedan od najljepših palatnih kompleksa Engleske - **Palata Hempton Kort** (Hampton Court Palace). Iako ih je imao na stotine, Palata Hempton iz 1514, bila je omiljena palata čuvenog kralja Henrika VIII. Osim Palace St. James, ovo je i jedina preživela palata Henrika VIII, koji je Engleskom vladao u prvoj polovini 16. века.

Palata Hempton prvobitno je sagrađena za kardinala Tomasa Volsija, ali, pošto je pao u nemilost mušičavog vladara, sam Henri VIII preuzeo je palatu. Za vreme njegove vladavine, zdanje je dobilo još nekoliko krila, ali je palata i tokom narednog veka, u više navrata proširena. U jednom momentu, postojala je očigledna namera da ovo zdanje izvan prestonice parira francuskom Versaju. Jedan od najvećih projekata iz vremena Henrika VIII bila je izgradnja velike kuhinje, koja je mogla da nahrani 1.000 članova posluge nastanjenih u okviru palate.

U zapadnom predgrađu Londona, 10 kilometara od centra, na površini od 121 hektara, nalazi se jedinstvena botanička bašta **Kju Gardens** (Royal Botanic Gardens, Kew). Osnovana je 1759. godine i dom je najvećoj svetskoj kolekciji biljaka (oko 30.000 različitih vrsta), u kojoj boravi ili radi 650 botaničara i drugih naučnika. Predstavlja jednu od zelenih oaza gradskog predgrađa, koju godišnje poseti oko dva miliona turista. U okviru kompleksa nalazi se i manja palata, velika staklena bašta, nekoliko odvojenih celina (japanska i alpska bašta), staklena bašta vodenog ljljana, kolekcija: bonsai drveća, biljki mesožderki, orhideja, ruža, kaktusa, ali i biblioteka sa oko 750.000 naslova iz oblasti botanike, kao i Herbarijum sa više od sedam miliona primeraka presovanih biljaka.

U okviru jugozapadnih londonskih predgrađa, nalazi se jedno izuzetno zvučno ime - **Vimbldon** (Wimbledon). Godine 1877, na terenima Engleskog kriket kluba (All-England Croquet Club), umesto godišnjih turnira u kriketu jedan "novi" sport dobio je na popularnosti i zamenio stari. Popularnost je do 1922. toliko porasla, da je klub promenio svoj naziv u Engleski teniski i kriket klub (All England Lawn Tennis and Croquet Club).

Sampionat u tenisu u Vimbldonu, najstarije je tenisko takmičenje na svetu. I jedini (od velikih turnira) koji se i danas odvija na travi, umesto na šljaci. Održava se svake godine tokom dve nedelje (krajem juna i početkom jula), gde pobednik osvaja 16.600.000 eura. Interesantno je da je prvi televizijski prenos teniskog takmičenja na ovim terenima prenosio BBC još 1937. godine. ■

Galerija Hajs, Sautbenk